

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Славка Керемидчиева – Институт за български език
„Проф. Л. Андрейчин“ при Българската академия на науките
за дисертационния труд „Вокално-консонантното
взаимодействие в южната част на ятовата изоглосна зона“ на
Катерина Драганова Ушева за придобиване на образователната и
научна степен „доктор“ по научната специалност 05. 04. 17.
Български език, професионално направление 2.1. Филология

1. Данни за дисертанта: Катерина Др. Ушева е редовен докторант по научната специалност „Български език“ с научен ръководител проф. д-р Иван Кочев. Веднага след завършването на висшето си филологическо образование през 2011 г. започва работа като хоноруван асистент в Катедрата по български език към ФЛФ на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

2. Оценка на научните и на практическите резултати и приноси на представения за защита дисертационен труд:

Трудът е композиран в две основни части. Първата се състои от Увод, три глави, Заключение, няколко сводни карти и две приложения. Втората представя оригинален изоглосен многоцветен атлас от 74 карти. Авторефератът е написан според изискванията и съдържа в компресиран вид целите, задачите, постановките и заключенията на дисертацията.

К. Ушева демонстрира отлично познаване на всички теоретични постановки и становища, които предшестват нейното изследване.

Богатият корпус от диалектен материал от множество публикувани източници и лично събрани в най-ново време теренни записи са солидната основа, върху която тя уверено и с логична последователност изгражда и защитава своя концептуален замисъл. Силно впечатление прави нейната изключително добра библиографска информираност, което е необходимо условие за един докторант. Правилно избраната и последователно прилагана методология ѝ помага да изпълни целите и задачите на изследването. Без да нарушава академичния тон, но с научна смелост авторката заявява своето критично отношение към остарели или неверни предшестващи теории и категорично извежда своето мнение в продължаващата десетки години дискусия за характера на ятовата граница – една-единствена изоглоса или широк сноп от изоглоси. С разностранния и задълбочен анализ на автентичния материал, с пунктуалното проследяване на явленията по селища и с представянето на множествеността от ятови изоглоси в различни позиции на ятовата гласна, тя безспорно и за пръв път в родната наука доказва и визуално показва, че т.нар. „основна“ ятова изоглоса всъщност е сбор от четири прекъснати (разпокъсани) вертикални ятови изоглоси с посока юг – север (или север – юг)” (с. 45). Или с други думи – изследването на К. Ушева разрушава представата за „основната“ ятова изоглоса като непрекъсваема линия. С езикови факти и лингвогеографски карти от нов тип – изоглосни, авторката не само подкрепя изказаното преди нея мнение от други учени за наличието на средищен преходен ареал между източния и западния в територията от Солунско до

Никополско. Тя за пръв път представя ВКВ като комплексно явление в лингвогеографски план с изоглосен тип атлас, с какъвто досега родната лингвогеография не разполагаше. Макар че темата е за южната част на ятовата зона, на практика във всяка карта изоглосите продължават и на останалата територия в посока север. Затова работата на К. Ушева е великолепна проекция на постиженията на ареалната лингвистика в лингвистичната география. Приносните елементи на този труд включват още: въз основа на най-нови ареални данни изместването на началото на изоглосата *чакам* – *чекам* не от Никополско, а от Оряховско, очертаването на базата на сноп от множество вертикални изоглоси на централнобългарски фонетичен изоглосен пояс, централнобългарски акцентен изоглосен пояс и на централнобългарски лексикален изоглосен пояс и въвеждането на тези нови термини, което надхвърля изискванията към една дисертация. В стилистично, пунктуационно и техническо отношение работата също е безукорна. Специално искам да отбележа удивителния синхрон и обмяната на интелектуална енергия между докторантката и нейния научен ръководител – проф. Ив. Кочев, които, според мен, се долавят от всяка страница на труда, завършен в регламентирания от закона срок. К. Ушева показва не само усвояване и владение на фонетични, фонологични и лингвогеографски методи и терминологии, но с творческото интерпретиране на сложни теоретико-приложни проблеми на практика с обективни научни факти доказва верността на неговите хипотези за съществуването на широк ятов изоглосен пояс и за действието на формулираното от него ВКВ като комплексно явление.

Бележките ми към труда са малко и те са с оглед на: прецизиране на някои термини, напр. вм. разговорните *твърда* и *мека сричка* по-коректни са термините *сричка с предна или непредна гласна*; уточняване на посоката на изоглосата *чекам* – *чакам*, защото на с. 85 е определена с посока север-юг, а на с. 165 с посока юг-север. По-точно е да се говори за наличие на съгласна *л'* пред наставка *-ка*, отколкото пред съгласна *к* или *к'*: *бабул'ка*, *жел'ка*, *попрел'к'а* и др. Позволявам си да препоръчам при направените на места в труда съпоставки с др. южнославянски езици, като напр. явлението *йекавизъм* (с. 40), да се видят съответните фонетични карти на Общославянския лингвистичен атлас, а към фактите за съществуващия ударен квантитет в някои наши говори да се добавят и данните от най-новото изследване на еркекия диалект „Еркеч – паметта на езика“, 2012.

Трудът на К. Ушева, написан с добросъвестност и всеотдайност от талантлив млад учен, притежава редица достойнства и научни приноси, които определят високото му научно качество. Поради това смятам за основателно и убедено предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на Катерина Др. Ушева образователната и научна степен „доктор“.

3.07.2016 г.

София

Член на журито:

(доц. д-р Сл. Керемидчиева)

